

Les dues caixes valencianes, CAM i Bancaixa, ocupen el segon i el tercer lloc, respectivament, en el rànquing de caixes dels Països Catalans. La CAM ha augmentat el benefici d'un 1,2% el 2008.

Caixa Manlleu, l'entitat més petita del sistema de caixes català, també defensa la identitat i la independència de cada caixa: "La dimensió és un problema. Ara ens trobem amb inconvenients que abans afectaven només les economies d'escala. Però la solució no és la fusió, sinó les aliances entre caixes. Hem de treure suc d'allò que podem aportar mútuament les caixes si cooperem." Des de Caixa Catalunya, una entitat que sempre ha aparegut en els rumors de travesses de fusions, el seu president, Narcís Serra, assegura que no hi ha "cap previsió de necessitat d'incrementar la massa crítica per superar la crisi". La gran diferència entre Catalunya i alguns altres territoris és que en el sistema financer català el control polític és molt limitat. Seria impossible que el govern ordenés una fusió d'entitats privades. I, pel que fa a les caixes públiques, Catalunya, Girona i Tarragona, ja es va intentar, però el procés va quedar avortat de seguida. Els directius de les caixes coincideixen a assenyalar que la llei de

**Les caixes
adverteixen
que les fusions
perjudicarien la
riquesa del país**

caixes catalanes és exemplar, en tant que ofereix un model equilibrat que genera confiança entre tots els actors. Per això consideren absurd que algú plantegi de portar a un atzucac aquest sistema per motivacions que no sempre responen a interessos de mercat.

Un any de travessa pel desert.

Les caixes s'enfronten a un any dur, en què la morositat es pot disparar i el context econòmic internacional pot passar factura. Però serà un any crucial per a trobar la llum al final del túnel. El president de "la Caixa", Isidre Fainé, va ser molt gràfic en la seva predicció del 2009: "Ens hem anat enfonsant en el fang, però enguany començarem a sortir-ne. En el cas d'Espanya trigarem una mica més a desenfangar-nos, perquè la nostra baixada és més prolongada. Som líders en la destrucció de llocs de feina i tenim un sector immobiliari per recuperar." Fainé adverteix que, "si no s'actua, aquesta recessió acabarà en depressió", i reclama que s'aturi l'espiral que realimenta la falta d'expectatives per a l'empresari i la manca de confiança. La pilota ara és a la teulada de bancs i caixes, que ja tenen liquiditat per a reactivar el crèdit. Si a l'empresari se li dona crèdit, potser recuperarà la confiança en la seva feina i trencarà l'espiral de negativitat que s'escampa com un virus.

Gemma Aguilera

Submergir-se

PRATS I CAMPS

Florin, de 29 anys, va arribar a Castelló des de la regió de Dîmbovita, a Romania. Després de cinc anys d'estada, ara fa tres mesos que va obtenir el permís de residència. Ell se'n lamenta. "M'estimaria més treballar com abans. Hi havia mesos que arribava a guanyar 2.200 euros. Ara que m'han donat d'alta i treball regularment, no en guanyo mai més de 1.200", s'exclama. No ha tingut una experiència agradable. És un dels molts immigrants que saben què és treballar al marge de la llei. Al principi, diu, va arribar a cobrar 1,5 euros l'hora. Després va entrar en un sistema de doble identitat que li permetia de treballar legalment a l'obra sense tenir permís de feina. Com?

abans que afonar-se

El servei domèstic i la cura de persones grans i de xiquets són dos dels camps en què la feina en negre té més implantació.

La virulència de la crisi i l'augment de la desocupació estimulen una economia submergida, per si ja molt escampada.

Suplantant un compatriota que sí que en tenia. “Cada poc de temps canviava d’obra. Quan tenia una feina acordada, m’aprenia de memòria les dades de la persona que havia de substituir. Si un dia venia una inspecció, jo havia de dir que era aquell altre. Després, ell es quedava una part i jo un altra. Em sé de memòria les dades de més de vint romanesos!”, explica.

La història de Florin és potser una mica extrema, però és ben representa-

tiva d’un problema que, pel fet de ser endèmic, sembla irresoluble. El treball en negre és, en condicions normals, una eixida per a molts treballadors que, voluntàriament o involuntàriament, es queden al marge del mercat laboral. En èpoques de crisi com ara és, a més, una mena de forat negre on van a parar molts dels qui engrandeixen la llista de desocupats. Segons la majoria d’analistes, les estadístiques comencen a mostrar, ni que siga in-

tuïtivament, un repunt del treball en negre. L’experiència mostra que en períodes de dificultats econòmiques la quantitat de gent que treballen en mercats paral·lels s’enfila per damunt d’uns percentatges que ja solen ser alts.

L’economia submergida és, al cap i a la fi, un fenomen consubstancial a la vida mateixa. El sistema econòmic en què vivim és un artifici que l’ésser humà ha anat construint i fent més complex a mesura que els sistemes d’organització social també esdevenien més complexos. L’economia informal, sense impostos ni cotitzacions ni desgravacions ni complicacions d’aquesta mena, està en l’origen humà. Per això, eradicarla és una tasca gairebé titànica. Ho és encara més als països del sud d’Europa, segons un informe que va elaborar la Unió Europea el 2006. “La feina no declarada –apuntava el document– tendeix a proveir només una part menuda dels ingressos en l’Europa continental i els països nòrdics, però té una importància molt més substancial a la majoria de països de l’est, el centre i el sud europeus.” Els índexs alts d’economia paral·lela té molt a veure amb la tolerància que l’opinió pública té envers aquest fenomen. Pràcticament tothom l’ha practicada o se n’ha beneficiat d’alguna manera: des del veí electricista que ens canvia la instal·lació de la llum cobrant en negre, fins al nebot a qui paguem 25 euros perquè tinga cura dels seus cosins un divendres a la nit. I si bé és cert que cap d’aquestes actituds, individualment, no pot fer trontollar l’economia, la suma sí que motiva disfuncions dins el sistema. Perquè economia submergida són eixes petites coses, però també els 600 euros que paguem a una equatoriana perquè passe el matí amb la nostra mare; els tres euros l’hora que el propietari d’una explotació paga a uns subsaharians perquè recullen la taronja; o, en els casos més extrems, les situacions d’esclavitud a què es troben sotmeses milers de persones víctimes de xarxes mafioses. Segons una estadística europea, el 47% dels ciutadans que han fet ús d’aquest recurs pensen que beneficia totes les parts.

Saber quin l’abast té l’economia paral·lela resulta impossible. Les estadístiques reflecteixen l’economia

EL TEMPS

El frau fiscal, la neteja de capital i el tràfic il·legal també formen part de l'economia submergida. En aquesta imatge, un grup de cotxes de luxe decomissats per la policia.

formal, però no els intercanvis o prestacions que en queden al marge. Per això, és impossible de posar xifres exactes al fenomen, si bé hi ha un consens entre els especialistes segons el qual l'economia submergida ocupa entre el 20% i el 24% del PIB espanyol, ço és: que almenys un de cada cinc euros és negre. Això situa l'estat espanyol al capdavant de la Unió Europea en aquesta pràctica, només

darrere de Grècia, Hongria i Itàlia. Un dels indicadors més fiables és, segons la majoria d'analistes, el que resulta de calcular la diferència entre les dades de l'enquesta de població activa (en què la pregunta que es formula és: "Heu treballat aquest darrer mes?"), independentment de si ha tingut una feina formal o no) i les d'afiliació a la seguretat social, que reflecteix el treball legal. En un món sense econo-

mia submergida, l'una xifra i l'altra haurien de ser idèntiques.

Durant l'any passat, l'ocupació reflectida a l'EPA va caure d'un 3% al conjunt de l'estat espanyol. L'afiliació a la seguretat social, per contra, va baixar d'un 3,4%. Això significa, tenint en compte que el nombre d'ocupats és de 20 milions, que 80.000 persones han passat a l'economia subterrània. Les xifres apunten en aquesta mateixa

Evadir per costum

Economia submergida i totxo són dos elements que aquesta darrera dècada han anat forjant una estreta relació. No tan sols perquè en la construcció d'habitatges i han treballat moltes persones sense contracte, sinó sobretot perquè un percentatge important d'allò que s'ha comprat i venut no ha estat declarat a l'estat i ha esdevingut, per tant, economia submergida. Ho va comprovar la revista *Consumer* l'any 2006, en plena bombolla immobiliària, quan, després de visitar 318 oficines immobiliàries, va arribar a la conclusió que un 60% acceptava de fer la compra-venda amb diners

negres. D'aquest frau generalitzat, en ret compte l'informe que anualment elabora el col·lectiu de tècnics del Ministeri d'Economia i Hisenda espanyol (Gestha), en què l'activitat vinculada amb la construcció apareix com un dels principals responsables del frau fiscal. L'any 2007, l'evasió fiscal en aquest sector va ser de 8.600 milions d'euros, dels quals 1.836 van correspondre a Catalunya i 1.088 al País Valencià. A aquestes xifres, cal afegir-hi el lloguer d'habitatges, un mercat poc desenvolupat i fins fa poc escassament regulat, en què molts particulars prefereixen tancar tractes

amb encaixades de mans més que no pas signar contractes. Als Països Catalans hi ha 358.000 habitatges llogats no declarats, que generen més de 700 milions d'euros de renda amagats. A les Balears, el 66,7% dels lloguers defugen al control de l'estat.

Les xifres mostren que l'economia submergida és molt més que el mercat negre laboral, tan criminalitzat. L'evasió fiscal és, com la compra-venda de cases, un camp adobat per a l'economia submergida. Hi ha milers de persones físiques i jurídiques que anualment deixen de complir els deures amb la hisenda pública. I això també és economia submergida. Quins són els sectors de població que més evadeixen? "Els assalariats evadeixen

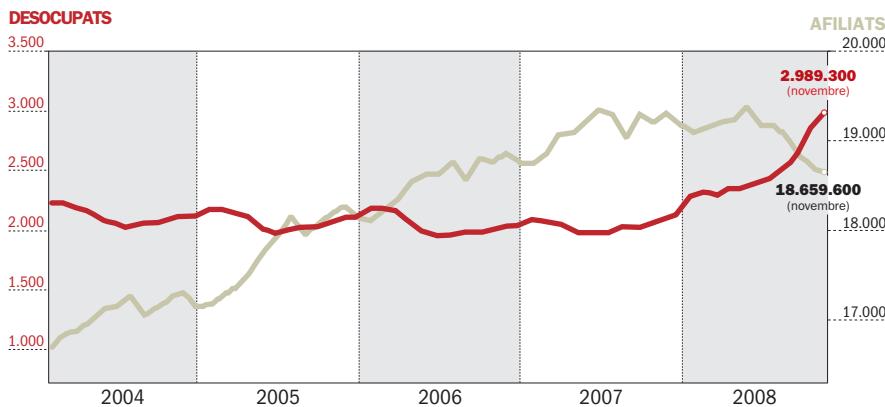
direcció als Països Catalans, si bé les diferències entre l'un indicador i l'altre són prou més accentuades, sobretot al País Valencià, on, per exemple, si el nombre d'ocupats va reduir-se d'un 2,7%, el nombre d'afiliats va disminuir d'un 7,61%. En xifres absolutes això significa que, si la població ocupada era de 2.190.000 persones, els afiliats a la seguretat social eren 1.850.000, cosa que fa una diferència de 326.000 persones. A Catalunya, la diferència és de 174.909 persones i a les Illes, de 116.203. Aquestes quantitats són un reflex exacte del transvasament d'individus des del mercat laboral reglat cap al mercat negre? Els economistes ho neguen, però, siga com siga, avisen, marquen una tendència que cal considerar.

“Per si, les taxes d'economia submergida són altes al nostre país, però és previsible que en temps de crisi augmenten encara més”, explica Simó Rosado, responsable d'acció sindical de Comissions Obreres a Catalunya, “Les persones que treballen d'aquesta manera no hi treballen per voluntat, sinó perquè no tenen cap més solució.” L'augment tan accelerat del nombre de persones sense feina i de les que passen a cobrar en negre té una relació directa amb les característiques del nostre sistema productiu. El creixement econòmic tan important d'aquests darrers anys –superior a les

poc i quantitats menudes”, explica José María Mollinedo, president de Gestha. “El frau més importants els cometien les empreses, que són opaques als ingressos, declaren menys ingressos dels que realment tenen o augmenten artificialment les despeses”, explica. Gestha calcula que les empreses evadeixen 25.000 milions d'euros anualment. Mollinedo critica que molt sovint passen més de quatre anys abans que l'estat no reclami l'impagament. Passat aquest temps, el frau ja ha prescrit i els tècnics d'Hisenda ja no poden actuar. Si Hisenda actuara amb diligència en aquests casos, l'erari públic podria recuperar “39.000 milions d'euros anuals”, adverteix Mollinedo.

Desocupats i afiliats

Evolució del nombre de desocupats i afiliats a la seguretat social, en milers

Font: Ministeri de Treball espanyol

mitjanes europees— no s'ha basat en la millora de la productivitat, sinó en els baixos costos d'una mà d'obra abundant disposada a cobrar sous baixos. A Amat Sánchez, professor d'economia aplicada de la Universitat de València, no li estranya gaire aquest augment. “L'economia submergida és l'últim graó en l'extensió del treball precari. De fet, una part del treball precari actual és semisoterrat: hi ha gent que treballa a mitja jornada i no declara l'altra mitja”, assegura. Sánchez opina que la desregulació del mercat laboral aboca a situacions encobertes d'abús. “Hi ha dos elements que coadjuven a favor de l'economia submergida —explica—: d'una banda, les estratègies d'empresaris que miren de reduir costos; d'altra, una menor capacitat de negociació dels treballadors, que han anat cedint aquests darrers anys.” Treballadors que accepten de cobrar en negre una part del salari; que accedeixen a estar un mes de prova sense la garantia de ser contractats després... són exemples de la línia porosa que separa la feina precària de la feina en negre. La convicció, per part dels empresaris, que la reducció dels costos laborals és la millor manera de reduir els marges de despesa és al darrere d'aquestes actuacions. “Anem repetint els mateixos errors que a les crisis dels 70 i els 80. Intentem eixir de la crisi intensificant el model econòmic anterior, competint per la via dels preus. Apuntem el model, no el canviem. I aqueixa estratègia és condemnada al fracàs.”

De la indústria als serveis. Quins sectors de població afecta més l'economia submergida? Saber-ho amb certesa resulta tan complicat com fer-ne la quantificació. La resposta és més intuïtiva que no estadística. Hi ha, per exemple, els autònoms i les petites empreses, que han proliferat aquest darrer decenni a recer del boom immobiliari. Assetjats pels impagaments i amb greus problemes de solvència, molts autònoms han abaixat la persiana. Al novembre, la patronal d'aquests treballadors, Asnepa, calculava que cada dia plegaven 637 autònoms. Resulta difícil de creure que, una volta desocupats, totes aqueixes persones no treballen esporàdicament i de manera informal en les tasques que fins ara han fet en l'economia formal. Tanmateix, Asnepa nega que això siga habitual.

Més enllà dels treballadors autònoms, sí que sembla clar que hi ha hagut un canvi significatiu en els sectors on es concentra l'economia paral·lela. Si els 70 i els 80, l'economia submergida era un problema lligat sobretot a la indústria manufacturera, avui els pagaments en negre tenen relació sobretot amb el sector de serveis. Hostaleria i, sobretot, servei domèstic i cura d'infants o gent gran, són terreny adobat per a aquests comportaments. En el cas dels vells, la llei de dependència no ha estat capaç d'articular mesures flexibles que faciliten als uns i als altres una contractació amb garanties. Açò contrasta amb el sector

Sota l'economia submergida s'amaguen a vegades situacions d'abús que voregen l'esclavatge. El 2004, a Picassent, la policia va desarticular un taller dedicat a emmagatzemar alls tendres.

de l'agricultura, on el mecanisme de la contractació al punt d'origen ha permès de contractar i treballar amb garanties i minorar –ni que siga parcialment– el problema que implicava no disposar de mà d'obra per a les feines del camp.

Siga com siga, la població immigrada, mancaa d'un sistema eficaç per a regularitzar la seua situació, és la víctima principal de tot plegat. Durant la darrera dècada, molts nouvinguts

“L'economia submergida és l'últim graó en l'extensió del treball precari”, explica Amat Sánchez, de la UV.

han patit la doble exclusió que significa no tenir permís de residència ni de feina. L'economia submergida, menystinguda però tanmateix tolerada per les administracions, ha estat per a la majoria l'eixida que els ha garantit la subsistència, encara que això implicara acceptar condicions abusives per part dels empresaris. La desesperació dels uns és, al cap i a la fi, un incentiu per a l'abús dels altres. Ara, quan una part important dels immigrants havien aconseguit els papers tan anhelats, molts es troben en una “irregularitat sobrevinguda”, explica Carlos Gómez Gil, director de l'Observatori de la Immigració de la Universitat d'Alacant. “Molts immigrants que havien obtingut permís de residència i feina amb molt d'esforç –explica– són expulsats del mercat laboral i de la regularitat a causa de la crisi. N'hi ha que no poden demostrar sis mesos continus de treball ni tenir una oferta de feina, condició per a renovar el permís.” “Les estadístiques mostren que un 12% dels permisos de feina han desaparegut. El permís desapareix, la persona no. Creus que es quedarà plegat de braços?”. Per a molts, l'economia submergida és un salvavides al qual poden aferrar-se abans que acceptar l'afonament definitiu.

Violeta Tena

Breus

El cava català s'escapa de la crisi gràcies a les exportacions

Més de 228 milions d'ampolles de cava, un 1,4% més que el 2007, han fet que el sector s'hagi pogut escapar dels efectes demolidors de la crisi. Però no han estat entre els consumidors catalans que s'ha assolit la segona xifra de vendes més alta de la història –només superada el 1999–, sinó al mercat exterior. Segons el Consell Regulador del Cava, el consum intern va ser de poc més de 89 milions d'ampolles, però l'extern va arribar a 139 milions. Alemanya n'ha estat la gran compradora, mentre que al Regne Unit les vendes han caigut un 6,6%.

Noves aturades a la Ford d'Almussafes

Quan la millora de les vendes a Europa semblava que donaria una treva a la precària situació de les factories d'automòbils dels Països Catalans, la direcció de Ford Espanya s'ha encarregat de recordar que el sector continua essent a la corda fluixa. Els responsables de la planta d'Almussafes, on avui dia es fabriquen els models Focus i Fiesta, volen obrir un nou expedient de regulació d'ocupació (ERO) que implicaria suprimir un terç de les jornades a la planta de motors des del mes vinent fins al març del 2010. La direcció justifica la mesura per la cancel·lació d'una

La planta de Ford a Almussafes.

comanda de motors amb destinació als Estats Units. Els sindicats són contraris a la mesura.

Aquest és el tercer ERO que Ford Almussafes presenta des del setembre passat.